

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
info

<https://konkur.info>

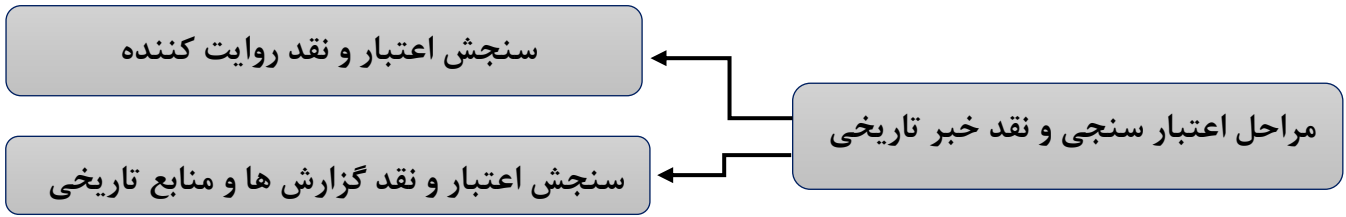
عنوان: روش پژوهش در تاریخ؛ بررسی سنجش اعتبار شواهد و مدارک

معیارهای سنجش اعتبار خبر تاریخی

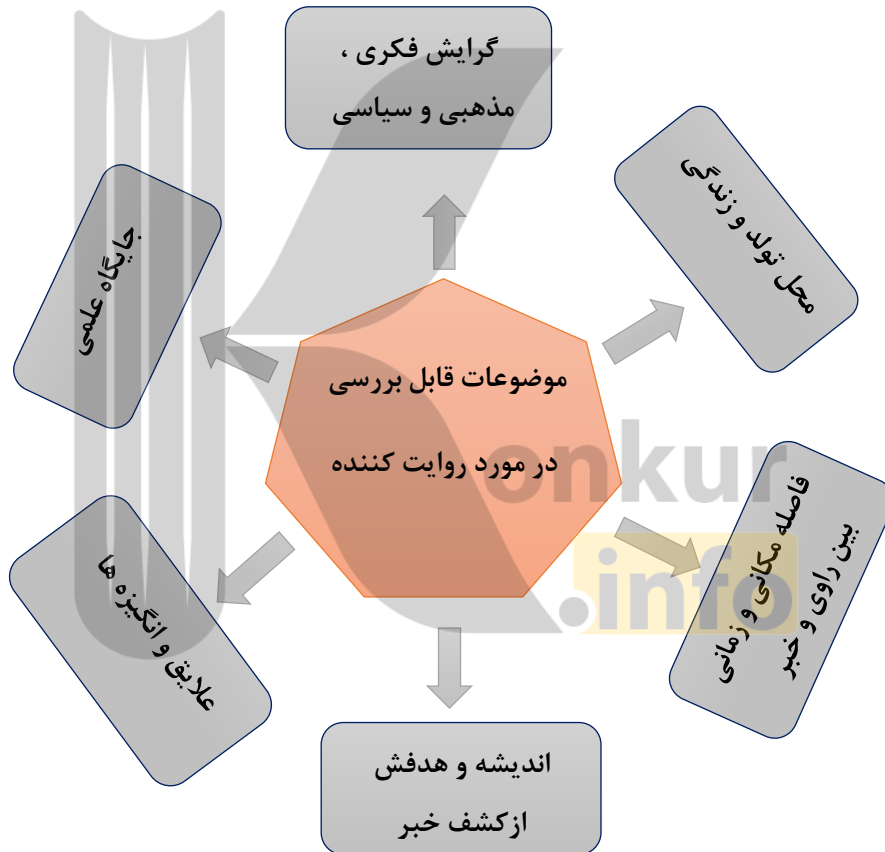
مهم ترین رسالت مورخان تلاش برای فهم دقیق رویدادها ، در گذشته است . مورخان برای تشخیص و تعیین اصالت اخبار و اسناد ، هم از روش های قدیمی و هم از روش های علمی جدید بهره می گیرند.

اعتبارسنجی یا نقد خبر تاریخی : یعنی سنجش اعتبار و بررسی اصالت خبر .

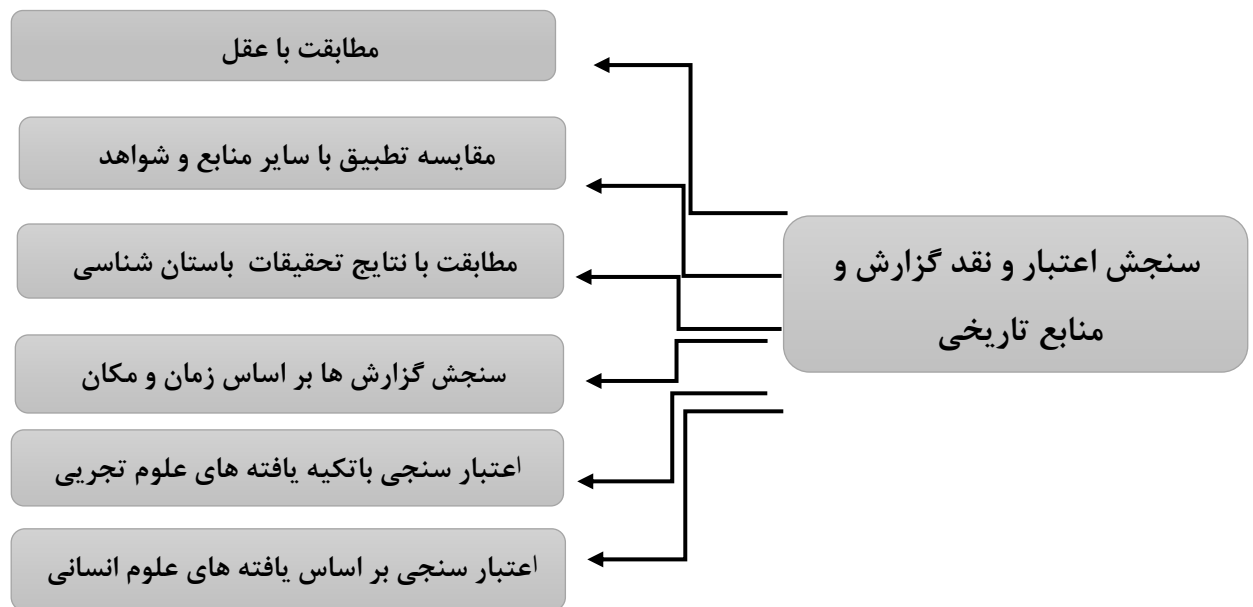
الف: سنجش اعتبار و نقد راوی

در مرحله اول سنجش اخبار تاریخی موضوعات زیر در مورد راوی خبر بررسی می شود.

ب: سنجش اعتبار و نقد گزارش ها و منابع تاریخی

در مرحله دوم نقد خبر تاریخی و اعتبار سنجی آن، چندین معیار و ملاک در نظر گرفته می شود. که عبارتند از:

۱- مطابقت با عقل: یعنی اینکه برای سنجش درستی یا نادرستی یک گزارش تاریخی از معیار عقل استفاده کنیم.

مورخانی چون یعقوبی، ابن مسکویه، مقدسی، بیهقی و ابن اسفندیار، عدم مطابقت یک گزارش تاریخی با عقل دلیل بر نادرستی آن می دانستند.

۲- مقایسه و تطبیق با سایر منابع و شواهد: یعنی اینکه خبر یا منبع تاریخی را، با اطلاعات ثبت شده در سایر

کتب تاریخی و نوشته ها (نسب نامه، سفرنامه، دیوان اشعار، سیاست نامه، فتوت نامه، متون اخلاقی) تطبیق دهیم.

۳- مطابقت با تحقیقات باستان شناسی: استفاده از نتایج تحقیقات باستان شناسی، یک ملاک مناسب برای

سنجش اعتبار اخبار تاریخی به شمار می رود.

۴- سنجش گزارش ها بر اساس زمان و مکان: گزارشی که فاقد زمان و مکان دقیق و مشخص باشد، اصالت و

اعتبار کافی ندارد.

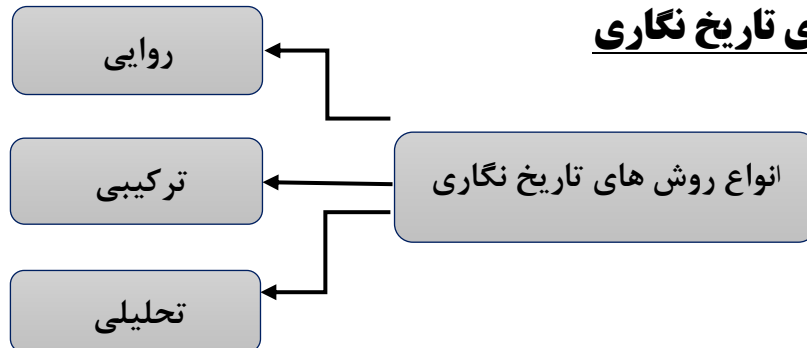
۵- اعتبار سنجی با تکیه بر دستاوردهای علوم تجربی: همخوانی یا عدم همخوانی داده های تاریخی با

دستاوردهای علوم تجربی روش مفیدی برای تعیین اصالت و اعتبار گزارش های تاریخی است.

۶- اعتبار سنجی بر اساس سایر علوم انسانی: یعنی اینکه با استفاده از دستاوردهای سایر علوم انسانی (جامعه

شناسی تاریخی ، جغرافیای تاریخی ، اسطوره شناسی ، زبان شناسی ، خط شناسی ، نسخه شناسی ، نشانه شناسی ، مردم شناسی) می توان به اعتبارسنجی گزارش تاریخی پرداخت.

انواع روش های تاریخ نگاری

۱- تاریخ نگاری روایی: مورخ روایت های متعدد و مختلف را درباره یک موضوع با ذکر سند بیان می کند. این روش

ابتدا برای ثبت و ضبط سخنان و سیره ی پیامبر و صحابه ایشان بکار گرفته شد. از محاسن این روش این است که تاریخ نگار هیچ گونه دخل و تصرفی در ذکر روایت ها نمی کنند، از معایب آن هم این است که نویسنده هیچ نظری درباره ی درستی یا نادرستی خبر نمی کند. نماینده ی مشهور این روش طبری است.

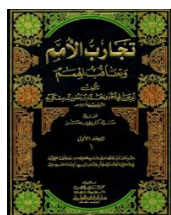
۲- تاریخ نگاری ترکیبی: در این روش مورخ با مطالعه و مطابقت همه ی روایت درباره یک موضوع یک گزارش واحد

ارائه می کند. از معایب این روش ، مورخ به ناچار برخی از جنبه های خبر چشم پوشی می کند و آنها را ذکر نمی کند. این روش از اواخر قرن سوم هجری متداول شد. از نمایندگان برجسته این روش، بلاذری صاحب فتوح البلدان و دینوری صاحب اخبار الطوال را می توان نام برد.

۳- تاریخ نگاری تحلیلی: مورخ با بررسی دقیق تمام اخبار و روایت های یک موضوع ،ضمن نقد آن، علل و پیامدهای

آن واقعه را تحلیل و تفسیر می کند. نمایندگان این روش : ابو علی مسکویه (تجارب الامم) و ابوالفضل بیهقی (تاریخ بیهقی) و مسعودی (مروج الذهب).

آثار نمایندگان روش های تاریخ نگاری به روایت تصویر

تحلیلی

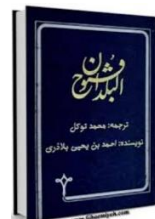
تحلیلی

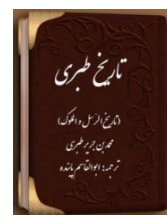
تحلیلی

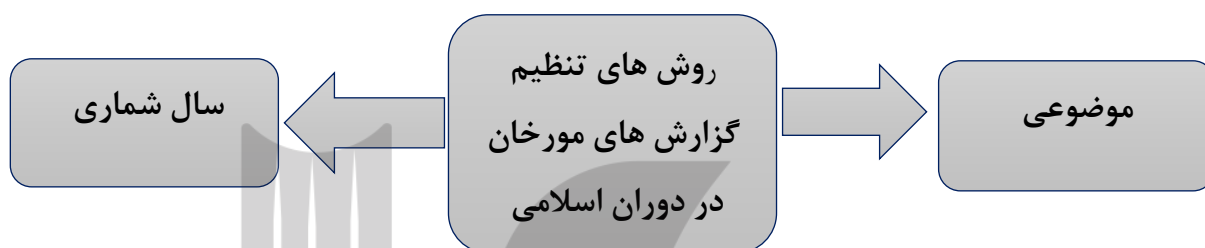
ترکیبی

ترکیبی

روایی

روش سال شماری: یعنی نوشتن حوادث بر اساس سال وقوع. مانند کتاب **طبری**

روش موضوعی: یعنی موضوع خاص محور تاریخ نگاری قرار می گیرد. مانند کتاب **مروج ذهب مسعودی**

خلاصه درس:

مورخان برای تشخیص و بررسی از اصالت گزارش های تاریخی از ملاک ها و معیارهای گوناگونی بهره می برند. از تقسیم بندی های رایج روش های **تاریخ نگاری** در گذشته می توان به روش تاریخ نگاری **روایی**، **ترکیبی** و **تحلیلی** اشاره کرد.

پاسخ پرسش های نمونه

۱- مورخان برای بررسی درستی یا نادرستی (اعتبار) داده ها و اطلاعات تاریخی گردآوری شده، آنها را برپایه مدارک و شواهد معتبر دسته بندی و سپس آن را تحلیل و تفسیر می کند، پس ضرورت دارد نخست به اعتبار سنجی روای خبر پردازند و از موضوعاتی مانند ویژگی های هویتی او، محل تولد و زندگی، گرایش سیاسی، فکری و مذهبی، جایگاه علمی، علائق و انگیزه ها، و هدف و مقصود او آگاهی کسب کنند.

۲- **الف:** مطابقت با عقل: یعنی با استفاده عقل برای سنجش درستی یا نادرستی یک گزارش تاریخی اقدام کنیم.

ب: یعنی اینکه خبر یا منبع تاریخی را ، با اطلاعات ثبت شده در سایر کتب تاریخی و نوشته ها (نسب نامه ، سفرنامه ، دیوان اشعار ، سیاست نامه ، فتوت نامه ، متون اخلاقی) تطبیق دهیم .

پ: از نتایج تحقیقات باستان شناسی ، برای سنجش اعتبار اخبار تاریخی استفاده کنیم .

ت : یعنی با توجه به زمان و مکان دقیق و مشخص رویداد، به اعتبار سنجی آن بپردازیم.

ث: با استفاده از دستاوردهای علوم تجربی به اعتبار سنجی اخبار بپردازیم.

۳- در تاریخ نگاری روایی مورخ روایت های متعدد و مختلف را درباره یک موضوع با ذکر سند بیان می کند، و مورخ هیچ گونه دخل و تصرفی در روایت ها نمی کند. ولی در روش تاریخ نگاری ترکیبی مورخ با مطالعه و مطابقت همه ی روایت درباره یک موضوع یک گزارش واحد ارائه می کنند و به ناچار مورخ از برخی از جنبه های خبر چشم پوشی می کند و آنها را بیان نمی کند.

۴- **تاریخ نگاری تحلیلی** : ابو علی مسکویه (تجارب الامم) و ابوالفضل بیهقی (تاریخ بیهقی) و مسعودی (مروج الذهب) .

تاریخ نگاری ترکیبی : بلاذری (فتوح البلدان) دینوری (اخبار الطوال)

پرسش های مکمل برای درک بهتر مطلب مطرح شده در درس

۱-مهم ترین رسالت مورخان چیست؟

۲-نقد یا اعتبار سنجی یک روایت یا خبر تاریخی در چند مرحله صورت می گیرد؟ آنها را نام ببرید.

۳-در مرحله سنجش اعتبار و نقد روایت کننده مورخان چه موضوعاتی را مورد بررسی قرار می دهند؟

۴-نام سه تن از مورخانی که عدم مطابقت روایت تاریخی با عقل را دلیلی بر باطل بودن خبر تاریخی می دانند ذکر کنید.

۵-انواع روش های تاریخ نگاری را بنویسید.

۶-محاسن (ویژگی) و معایب تاریخ نگاری روایی چیست؟ نام یک اثر تاریخی که به شیوه نوشته را ذکر کنید.

۷-تاریخ نگاری روایی در ابتدا برای ثبت و ضبط چه وقایعی و رویدادهایی مورد استفاده قرار می گرفت؟

۸- شیوه ی تاریخ نگاری ترکیبی از چه زمانی متداول شد و یکی از معایب آن را ذکر کنید.

۹-روش تاریخ نگاری تحلیلی را توضیح دهید.

۱۰-در دوران اسلامی مورخان گزارش ها و نوشته های خود را به چه صورت هایی ارائه می کردند؟

پاسخ ها

۱- تلاش برای فهم رویدادهادرگذشته است.

۲- دو مرحله . ۱- سنجش اعتبار و نقد راوی ۲- سنجش اعتبار و نقد گزارش ها و منابع تاریخی

۳- موضوعاتی مانند ویژگی های هویتی او، محل تولد و زندگی ،گرایش سیاسی ، فکری و مذهبی، جایگاه علمی ، علائق و انگیزه ها، و هدف و مقصود او و دوری و نزدیکی مکانی و زمانی نسبت به خبر، مورد بررسی قرار می گیرد.

۴- یعقوبی ، ابن مسکویه ،مقدسی ، بیهقی و ابن اسفندیار

۵- روایی - ترکیبی - تحلیلی

۶- از محاسن این روش این است که تاریخ نگار هیچ گونه دخل و تصرفی در ذکر روایت ها نمی کند ، از معایب آن هم این است که نویسنده هیچ نظری درباره ی درستی یا نادرستی خبر نمی دهد. نماینده ی مشهور این روش طبری است.

۷- این روش ابتدا برای ثبت و ضبط سخنان و سیره ی پیامبر و صحابه ایشان بکار گرفته می شد.

۸- در این روش چون مورخ مجبور به گزینش است ، به ناچار برخی از جنبه های خبر چشم پوشی می کند و آنها را ذکر نمی کند. این روش از اواخر قرن سوم هجری متداول شد.

۹- مورخ با بهره گیری دو روش تاریخ نگاری روایی و ترکیبی و بررسی موشکافانه تمام اخبار و روایت در یک موضوع ، اقدام به تحلیل و تفسیر و بیان علل و پیامدهای آن می پردازد.

۱۰- روش سالشماری - روش موضوعی

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
info

<https://konkur.info>